

LAUSUNTO

VN/6842/2026

27.2.2026

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta

Vastaanottaja: oikeusministeriö

Aihe: Luonnos hallituksen esitykseksi yhdenvertaisuus- ja tasa-arvoelimistä annettujen direktiivien täytäntöönpanoa koskevaksi lainsäädännöksi

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/9765/2025

Lausunnonantajan yleiset huomiot esityksestä

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta (Tane) kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi yhdenvertaisuus- ja tasa-arvoelimistä annettujen direktiivien täytäntöönpanoa koskevaksi lainsäädännöksi.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi yhdenvertaisuusvaltuutetusta annettua lakia, tasa-arvovaltuutetusta annettua lakia, yhdenvertaisuuslakia, naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annettua lakia sekä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnasta annettua lakia.

Ehdotetuilla muutoksilla pantaisiin täytäntöön Euroopan unionin neuvoston 7.5.2024 ja Euroopan parlamentin ja neuvoston 14.5.2024 antamat yhdenvertaisuus- ja tasa-arvoelimiä koskevat direktiivit (EU) 2024/1499 ja (EU) 2024/1500, joiden tavoitteena on luoda jäsenvaltioiden yhdenvertaisuus- ja tasa-arvoelimille aiempaa vahvemmat puitteet yhdenvertaisen kohtelun ja yhtäläisten mahdollisuuksien edistämiseksi ja syrjinnän torjumiseksi.

Tane edistää sukupuolten tasa-arvoa yhteiskunnassa, joten lausunto keskittyy sukupuolten tasa-arvoon liittyviin näkökulmiin.

Huomiot oikeudenkäyntiin liittyvistä ehdotuksista: a) hyvityskanteen määräajan keskeytyminen valtuutetun johtaman sovintomenettelyn ajaksi sekä yhdenvertaisuuslain mukaisissa asioissa lautakunnan ratkaisun lainvoimaiseksi tuloon asti ja b) tasa-arvovaltuutetun oikeus tulla kuulluksi tuomioistuimessa tasa-arvolain soveltamista koskevissa asioissa

Hallituksen esityksen luonnoksessa esitetään, että tuomioistuimille säädettäisiin direktiivien 10 artiklan 2 kohdan täytäntöönpanemiseksi velvollisuus varata tasa-arvovaltuutetulle mahdollisuus tulla kuulluksi tasa-arvolain soveltamista koskevissa asioissa. Niinikään esityksessä todetaan, yhdenvertaisuusvaltuutetulla on oikeus tulla kuulluksi tuomioistuimessa yhdenvertaisuuslain soveltamista koskevissa asioissa, mutta tasa-arvovaltuutetulta vastaava direktiivien edellyttämä oikeus puuttuu.

Tane kannattaa esitettyä ehdotusta ja pitää sitä tärkeänä tasa-arvolain kieltämää syrjintää kohdanneen oikeussuojan näkökulmasta. Tasa-arvovaltuutetulla on tasa-arvon toteutumista ja syrjintää seuraavana viranomaisena erityisasiantuntemusta syrjinnän eri ilmenemismuodoista ja on tärkeää, että tasa-arvovaltuutettua kuullaan myös tuomioistuimissa.

Samalla Tane kuitenkin esittää huolen kuulemismahdollisuuden vaikutuksesta valtuutetun työmäärään. Esityksen vaikutusarvioinneissa vertailukohtana on käytetty yhdenvertaisuusvaltuutettua, joka saa vuosittain noin 100 lausuntopyyntöä tuomioistuimilta ja syyttäjältä. Esimerkiksi vuonna 2024 se antoi lausunnon noin 30 asiassa. Vaikka tasa-arvovaltuutettu voi itse ratkaista, mihin tuomioistuinten lausuntopyyntöihin se antaa lausunnon, tulee jokainen lausuntopyyntö kuitenkin tarkkaan arvioida tasa-arvovaltuutetun toimesta. On selvää, että kuulemismahdollisuudella tulee olemaan tasa-arvovaltuutetun työmäärää lisäävä vaikutus.

Tasa-arvovaltuutetun työmäärän lisääntymisen vaikutuksia on tärkeää tarkastella myös kokonaisvaltaisemmin, sillä samanaikaisesti valmistaudutaan useiden EU:sta tulevien velvoitteiden täytäntöönpanoon ja kansallisiin lainmuutoksiin. Merkittävästi valtuutetun tehtäviin vaikuttava hallituksen esitys palkka-avoimuusdirektiivin täytäntöönpanosta on parhaillaan valmistelussa. Lisäksi tekoälyasetusta valvovien kansallisten viranomaisten toimivaltuuksia koskevat lait tulivat voimaan 1.1.2026. Myös raskaus- ja perhevapaasyrjintään liittyvällä hallituksen esityksellä voidaan olettaa olevan vaikutuksia tasa-arvovaltuutettuun. Uusien EU-velvoitteiden ja kansallisten lainsäädäntömuutosten seurauksena tasa-arvovaltuutetun vastuulla olevat tehtävät lisääntyvät ja laajenevat entisestään. On myös tärkeää ottaa huomioon lähtötilanne: tasa-arvovaltuutetun

yhteydenottojen määrä on kasvanut koronavuodesta 2020 lähtien lähes 60 prosentilla, mikä on lisännyt valtuutetun perusvalvontatyötä ja syrjintäepäilyjen selvittämistä.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvoelinten riippumattomuus ja siihen liittyvät muutosehdotukset: lautakunnan henkilöstön nimittämistoimivalta ja valtuutettujen sidonnaisuusilmoitukset

Ei huomioita.

Yhdenvertaisuusvaltuutetun ja tasa-arvovaltuutetun työn järjestämiseen liittyvät asiat: toimivallan delegointimahdollisuus, toimiston sisäinen organisointi, kertomusten sisältö, syrjintää epäilevälle annettavat tiedot

Ei huomioita.

Huomiot yhdenvertaisuus- ja tasa-arvoelimistä annettujen direktiivien sellaisista säännöksistä, joiden ei esitysluonnoksessa ole katsottu edellyttävän lainsäädäntömuutoksia

Direktiivien 14 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että yhdenvertaisuus- ja tasa-arvoelimillä on käytössään asianmukaiset mekanismit, joiden avulla ne voivat toimivaltansa puitteissa tehdä yhteistyötä toistensa kanssa samoin kuin asiaankuuluvien julkisten ja yksityisten tahojen kanssa niin kansallisella, alueellisella ja paikallisella tasolla kuin muiden jäsenvaltioiden kanssa, unionin tasolla ja kansainvälisellä tasollakin.

Hallituksen esityksen luonnoksessa todetaan, että sekä yhdenvertaisuuden että tasa-arvon alalla on säädetty neuvottelukunnasta, jonka yhtenä tehtävä on yhteistyön edistäminen alalla. Tällä viitataan yhtäältä yhdenvertaisuusvaltuutetun yhteydessä toimivaan yhdenvertaisuusasioiden neuvottelukuntaan ja toisaalta sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimivaan tasa-arvoasiain neuvottelukuntaan.

Tane kuitenkin korostaa lausunnossaan näiden kahden neuvottelukunnan erilaista luonnetta ja tehtävää. Kuten luonnoksesta käy ilmi, yhdenvertaisuusvaltuutetusta annetun lain (10 §) mukaan yhdenvertaisuuden yleisen edistämisen ja syrjinnän ehkäisemisen kannalta merkittävien toimijoiden ja viranomaisten tietojenvaihtoa sekä yhdenvertaisuuteen liittyvien kysymysten käsittelyä varten yhdenvertaisuusvaltuutetun toimiston yhteydessä on

valtioneuvoston kolmeksi vuodeksi kerrallaan asettama yhdenvertaisuusasioiden neuvottelukunta.

Yhdenvertaisuusasioiden neuvottelukunnasta annetun valtioneuvoston asetuksen (39/2016) 1 §:n 2 momentin mukaan neuvottelukunnassa tulee olla edustettuina yhdenvertaisuusasioihin keskeisesti liittyvät ministeriöt ja muut viranomaiset sekä syrjinnän ehkäisemisen kannalta merkittävät kansalaisjärjestöt ja muut toimijat. Neuvottelukunnan puheenjohtajana toimii yhdenvertaisuusvaltuutettu.

Tasa-arvoasiain neuvottelukunnasta annettu asetus (638/1986, päivitetty 10.5.2001/389) määrittää neuvottelukunnan tehtävät. Asetuksen 2 §:n kolmannessa kohdassa neuvottelukunnan tehtäväksi on annettu ”huolehtia yhteistyön edistämisestä viranomaisten, työmarkkinajärjestöjen ja muiden yhteisöjen kesken”. Tasa-arvovaltuutetulla ei kuitenkaan ole tasa-arvoasiain neuvottelukunnasta annetun asetuksen 3 §:n mukaan edustusta neuvottelukunnassa. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta toimii sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä, eikä neuvottelukunnasta säädetä tasa-arvolaissa eikä tasa-arvovaltuutetusta annetussa laissa. Kuten esityksessäkin todetaan, tasa-arvoasiain neuvottelukunta on puolueiden jäsenistä koostuva elin, jonka jäsenet valitaan eduskuntapuolueiden edustajista eduskuntavaalien tuloksen mukaisessa suhteessa.

Hallituksen esityksen luonnoksessa todetaan, että yhdenvertaisuus- ja tasa-arvoelimet päättävät itse toiminnastaan ja yhteistyöstään. Toisaalta on syytä kiinnittää huomiota siihen, että direktiivi kuitenkin edellyttää nimenomaan asianmukaisten mekanismien varmistamisen.

Direktiivien 14 artiklan täytäntöönpanossa on huomioitava, että tasa-arvoasiain neuvottelukunnalla ei ole vastaavanlaista kytköstä tasa-arvovaltuutettuun kuin yhdenvertaisuusasioiden neuvottelukunnalla on yhdenvertaisuusvaltuutettuun.

Huomiot ehdotusten vaikutuksista

Tane huomauttaa, että viimeaikaisilla ja valmisteilla olevilla kansallisilla ja EU:n lainsäädännön täytäntöönpanoon liittyvillä lakimuutoksilla on merkittäviä seurauksia tasa-arvovaltuutetun tehtäviin. Tasa-arvovaltuutettu on arvioinut, että hänen nykyisten tehtäviensä ja käytettävissä olevien resurssiensa välinen kuilu uhkaa syrjintää kokeneen oikeusturvaa ja erityisesti hänen oikeuttaan saada asiansa asianmukaisesti ja viivytyksettä käsitellyksi.

Tane esittääkin vakavan huolensa tasa-arvovaltuutetun resurssien riittävyydestä ja valtuutetun toimintaedellytysten turvaamisesta sekä tämän myötä kansalaisten oikeussuojan toteutumisesta.

Muut huomiot

Ei huomioita.

Karoliina Partanen
puheenjohtaja
Tasa-arvoasiain neuvottelukunta

Taina Riski
pääsihteeri
Tasa-arvoasiain neuvottelukunta